

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

Magánjogtörténet

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

1

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

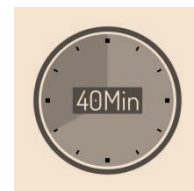
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Fejezetek a polgári kor magánjogtörténetéből 5.

Kötelmi jog a polgári korban:

A kötelmi jog az a területe a polgári kori magyar magánjognak, ahol az OPTK hatására leginkább érvényesültek a római jog, jobban mondva a pandekta jogtudomány által kimunkált szabályok, terminus technikusok, miközben bizonyos jogintézmények által a régi magánjogi normák is tovább éltek.

A kötelmi jog tárgyi értelemben azoknak a jogszabályoknak az összessége, melyek a kötelmek tekintetében rendezik a jogviszonyokat.

A kötelmi jog területén érvényesülő jogforrások a polgári korban:

- OPTK, melynek a telekkönyvvvel összefüggő rendelkezéseit – ezek elsősorban a szerződések, azon belül az adásvétel, csere, ajándékozás – hatályban tartották, de mindez kiegészült a bírói gyakorlatban érvényesülő szokásjogi normákkal.
- Kereskedelmi törvény (1875:XXXVII.tc.) szabályozta az ún. kereskedelmi ügyleteket: kereskedelmi vétel, fuvarozás, szállítmányozás, bizományi szerződés, kiadói ügylet. A törvényben rögzített szabályok természetesen nemcsak a kereskedelmi jog területén érvényesültek.
- a bírói joggyakorlat útján érvényesített szokásjogi normák. Itt kell megemlíteni, hogy az 1928-ra elkészült Magánjogi Törvényjavaslatokat a bírói gyakorlat használta, függetlenül attól, hogy nem lett törvény belőle.

fogalma: *a kötelem egy olyan kötöttség, amely által az adós a hitelezőnek valamit szolgáltatni köteles.*

A kötelem lényege, hogy szolgáltatást foglal magában (valaminek a tevését, nem tevése vagy valaminek az abbahagyását)

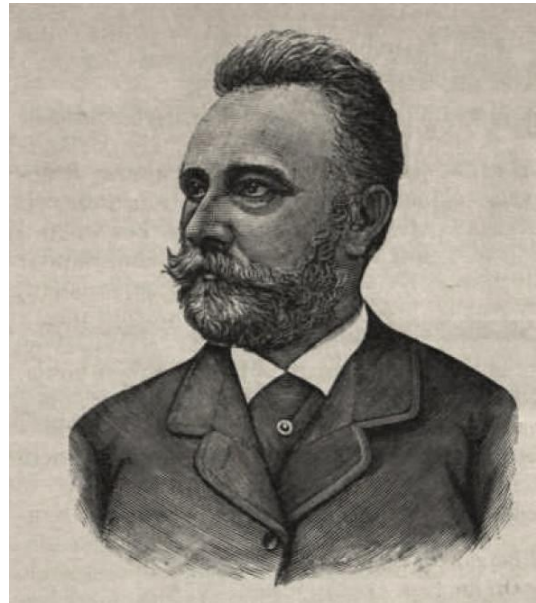
relatív jogviszony: csak a kötelemben szereplő felek között áll fenn (ellentétben a dologi jogviszony abszolút jellegével)

Kötelmi jellegű jogviszonyok a magánjog más területein belül is előfordulnak, ezért a kodifikáció története során a kötelmi jogra vonatkozó szabályokat két részre osztották:

- általános rész: amely általában minden kötelmi jogviszonyra vonatkozik;
- különös rész: amely az egyes konkrét kötelmekre vonatkozó szabályokat tartalmazza (az egyes szerződési típusok)

Az OPTK a kötelmi jogviszonyra vonatkozó szabályokat nem csoportosította erre a két területre, azaz nem szabályozta a kötelmi jog általános szabályait.

A magyar kodifikáció történetében, már az első - Apáthy István által készített - kötelmi jogi tervezet a német kodifikációs munkák alapján külön szabályozta az általános részt és a különös részt.

2.: Apáthy István a kötelmi jogi tervezet elkészítője (Vasárnapi Újság 1889/50)

A kötelem alanyai

Általában az adós és a hitelező.

egyoldalú kötelem: amikor az egyik fél szükségképpen csak adós, a másik fél szükségképpen csak hitelező. pl. ajándékozás

kétoldalú kötelem: amikor mindkét fél adós és hitelező egyszerre. pl. adásvétel

Az is előfordulhat, hogy akár az adósi, akár a hitelezői vagy mind a két oldalon több személy áll.

Ha az adósi oldalon áll több személy, akkor adóstársakról beszélünk. Ez lehet

- *egyszerű adóstárs*: ilyenkor a hitelező minden egyes adóstártól csak a reá eső részt követelheti;
- *egyetemleges adóstárs*: amikor mindegyik adóstárs az egész tartozásért felel, a hitelező döntésén múlik, melyiktől követeli

a teljesítést. (Általában a kereskedelmi jogban szerepelnek egyetemleges adóstársak. A késő rendi korban is megjelent kölcsönszerződések megállapodásaiban.)

„Én alól is megnevezett Tolnai Demeter ... , e jelen lévő írásomnak ereje által adom tudokra mindenknek akiknek illik, hogy én az alól megírt napon, holnapban és esztendőben özvegy Gaál Mártonné asszonyomtól törvényes 6 percentum interesre (6% kamat) 200 azaz Kétszáz forintokat felvettem légyen oly conditiok (feltétel) alatt, hogy a mostan legközelebb következendő 1802. esztendei Szt. József napra interessivel együtt leendő lefizetésre magamat és successoraimat (örökös) **in solidum** (egyetemlegesen) kötelezem...Szentesen Die 5. Martii anno 1801. Tolnai Demeter.”

Több adós esetében az is előfordulhat, hogy az egyik az ún. főadós, a másik a kezes.

Kezesség: valaki idegen tartozás teljesítéséért vállal kötelezettséget. Ha a főadós teljesít, akkor a kezes felszabadul.

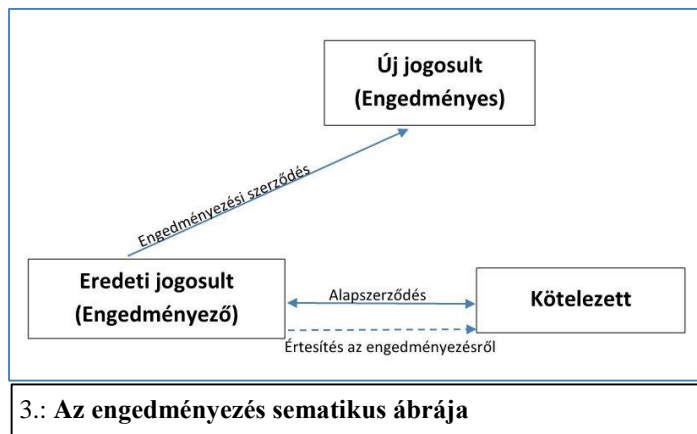
- **egyszerű kezes:** csak a főadós nem teljesítése esetén kötelezhető a teljesítésre. Ha a hitelező közvetlenül a kezes ellen fordul, az egyszerű kezes sortartás kifogásával élhet.
- **készfizető kezes:** nem élhet kifogással, a hitelező a főadós előtt közvetlenül követelheti a teljesítést a kezestől. (A kereskedelmi jogban fordul elő a készfizető kezesség, az általános magánjogban csak akkor, ha a felek ezt kifejezetten kikötötték.)

Ha a hitelezői oldalon állnak többen és a követelés osztható, mindegyik hitelező a szolgáltatás aránylagos részét követelheti (pénzszolgáltatás). Ha a szolgáltatás oszthatatlan, akkor csak együttesen követelhetik a teljesítést.

Személyváltás a szerződés alanyaiban:

Engedményezés: a hitelező a szerződésből származó követelését szabadon átruházhatja egy harmadik személyre. Az átruházó = engedményező; akire átruházzák a követelést = engedményes.

Az engedményes jogutódként lép az engedményező helyébe. Az engedményezés folytán az átruházott jognak a mellékjogai - zálogjog, a hitelezőnek a kezes elleni jog – szintén átszáll az engedményesre. Az engedményezéshez nem kell az adós beleegyezése, viszont értesíteni kell arról, hogy az engedményezés után kinek kell teljesítenie. Ha az adós az értesítés ellenére mégis az eredeti hitelezőnek

3.: Az engedményezés sematikus ábrája

teljesít, akkor a kétszeri fizetésnek teszi ki magát.

Tartozásátvállalás: amikor valaki egy adós kötelezettségének teljesítését vállalja magára.

Ehhez azonban kell a hitelező beleegyezése.

pl. „A =vevő” lakást vásárol „B =eladó”-tól. A vételár egy részét tudja csak megfizetni. A fennálló vételár hátralék megfizetésére „C= banktól” kért kölcsönt. A bank a kölcsönszerződésben, a kölcsön összegének erejéig jelzáloggal terhelte meg a vétel tárgyat. Ezt a telekkönyvbe is bekebelezték.

A kölcsön visszafizetése előtt „A” a lakást eladja „D”-nek, aki tud a kölcsöntartozásról és ennek megfizetését magára vállalja (tartozásátvállalás). Ez azonban csak akkor válik hatályossá, ha „C=bank” „D”-t elfogadja adósának, azaz a hitelező és az új adós között is létrejön a jogviszony.

A kötelem **tárgya:** a *szolgáltatás*, valaminek az adása (dare), tevése (facere) vagy nem tevése, helytállás (praestare)

1. dologszolgáltatás:

az adós ingó vagy ingatlan dolgot köteles a hitelező tulajdonába = adásvétel; birtokába = bérlet, haszonbérlet adni. Ingó dolgok esetében ez átadással történik, míg ingatlan dolog esetében az eladónak kötelessége a telekkönyvbe való bekebelezés biztosítása érdekében bekebelezési engedélyt adni.

pénzszolgáltatás: kölcsönszerződések esetében a pénzkölcsön, adásvételnél a vételár

2. munkaszolgáltatás:

lehet tevőleges pl. munkaszerződés,

lehet nemleges kötelem: versenytilalom= kereskedelmi jogban a közkereseti társaság kültagja ugyanolyan kereskedelmi tevékenységet nem folytathat egy másik kereskedelmi társaságban;

3. vagylagos szolgáltatás: ha a szolgáltatás két vagy több dologra vonatkozik, ilyenkor az adós több szolgáltatás közül választhat;

4. fajlagos kötelem: az adós a szerződésben meghatározott mennyiségű, minőségű vagy fajtu szolgáltatásra köteles: pl. 100 q őszi búzát köteles az eladó teljesíteni

5. összetett szolgáltatás: amikor a főszolgáltatás mellett mellékszolgáltatást is kikötnek. Pénzkölcsön esetében: a kölcsön a

4.: Aquinói Szent Tamás, aki a 13. században elterjesztette az egyházon keresztül a kamatszedés tilalmát (Carlo Crivelli Ascoliban található oltárképének részlete)

főszolgáltatás, a kamat a mellékszolgáltatás.

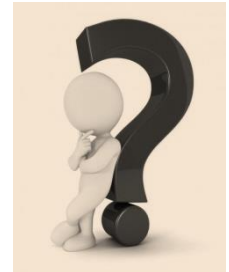
(A középkorban tiltották a kamatszedést, ezért alakult ki hazánkban a birtokzálogszerződés. A 18. században már nemcsak a polgári rend tagjai között, de a jobbágyok, kereskedők közötti pénzkölcsönnél kamatot kötöttek ki. Kamat csak akkor volt követelhető, ha a szerződésbe ezt kifejezetten beleírták. Ha a kamat nem szerepelt a szerződésben, akkor ingyenesnek kellett tekinteni.

A 18/19. század fordulóján 6%-ban állapították meg a kamat nagyságát. Aki e fölötti kamatot kért, azt uzsorának tekintették.

A 19/20. században uzsorának tekintettek minden olyan szerződést, amelyben a hitelező az adós súlyosan nehéz helyzetét kihasználva határozta meg a kamat nagyságát.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mit értünk kötelem alatt?
2. Mi a jogi tény?
3. Melyek a kötelem keletkeztető tényállások?
4. Mi az engedményezés?
5. Az adóstársaknak milyen kapcsolata lehet egymáshoz?
6. Mit értünk szolgáltatás alatt?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Budapest, Osiris, 2007. 179-188. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-jogtortenet-osiris-tankonyvek-2007/?pg=0&layout=s>

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

